

HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA HỒ CHÍ MINH

-----★-----

(Đề tài nghiên cứu cấp Bộ)

**ĐẢNG TA VẬN DỤNG NHỮNG QUAN ĐIỂM
CỦA CHỦ NGHĨA MÁC-LÊNIN VỀ KHOA HỌC,
KỸ THUẬT VÀO VIỆC HÌNH THÀNH CHIẾN
LƯỢC PHÁT TRIỂN KHOA HỌC CÔNG NGHỆ
NƯỚC TA HIỆN NAY.**

(Tập kỷ yếu)

Chủ nhiệm đề tài: TS. TRẦN NGỌC LINH

Cơ quan chủ trì : VIỆN NC KINH ĐIỂN MÁC-XÍT

HÀ NỘI, THÁNG 11 - 1999

3669

6/9/2000

HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA HỒ CHÍ MINH

-----★-----

(Đề tài nghiên cứu cấp Bộ)

ĐẢNG TA VẬN DỤNG NHỮNG QUAN ĐIỂM CỦA
CHỦ NGHĨA MÁC-LÊNIN VỀ KHOA HỌC, KỸ THUẬT
VÀO VIỆC HÌNH THÀNH CHIẾN LƯỢC PHÁT TRIỂN
KHOA HỌC CÔNG NGHỆ NƯỚC TA HIỆN NAY.

(Tập kỷ yếu)

Chủ nhiệm đề tài: TS. TRẦN NGỌC LINH

Cơ quan chủ trì : VIỆN NC KINH ĐIỂN MÁC-XÍT

HÀ NỘI, THÁNG 11 - 1999

Chủ nhiệm: TS. TRẦN NGỌC LINH

Phó Viện trưởng Viện NC Kinh điển Mác-xít

Thư ký: ĐỐI THỊ KIM THOA

TẬP THỂ TÁC GIẢ.

CN. Trần Kim Cúc Viện NC Kinh điển Mác-xít

CN. Lê Thanh Hà nt

CN. Lê Trọng Hanh nt

TS. Phạm Văn Huỳnh Bộ Khoa học công nghệ và Môi trường.

TS. Trần Ngọc Linh Viện NC Kinh điển Mác-xít

CN. Trần Chí Lý nt

CN. Lê Khắc Thành Viện trưởng Viện NC Kinh điển Mác-xít

CN. Trịnh Đức Thiệu Vụ Kế hoạch Tài vụ Học viện CTQG
Hồ Chí Minh.

CN. Đối Thị Kim Thoa Viện NC Kinh điển Mác-xít

TS. Ngô Đình Xây nt

MỤC LỤC

Phần I

CÁC NHÀ KINH ĐIỂN CHỦ NGHĨA MÁC-LÊNIN BÀN VỀ VỊ TRÍ, VAI TRÒ CỦA KHOA HỌC, KỸ THUẬT TRONG TIẾN TRÌNH LỊCH SỬ PHÁT TRIỂN XÃ HỘI.

Các nhà kinh điển của chủ nghĩa Mác-Lênin bàn về vai trò khoa học và kỹ thuật đối với sự phát triển xã hội. 1-38

Trần Ngọc Linh

Khoa học, kỹ thuật trong sự phát triển nền sản xuất xã hội. 39-67

Ngô Đình Xây

Các nhà kinh điển Mác-xít bàn về vị trí, vai trò của khoa học, kỹ thuật thời kỳ tiền tư bản. 68-94

Lê Thanh Hà

Vị trí, vai trò của khoa học, kỹ thuật đối với sự phát triển của chủ nghĩa tư bản. 95-119

Lê Trọng Hanh

Vai trò của khoa học, kỹ thuật trong quá trình chuyển biến cách mạng từ chủ nghĩa tư bản lên chủ nghĩa xã hội. 120-134

Trần Chí Lý

Quan điểm của các nhà kinh điển Mác-Lênin về vai trò của khoa học, kỹ thuật đối với sản xuất xã hội và những tiền đề, hình thức phát triển khoa học, kỹ thuật trong quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội. 135-160

Trịnh Đức Thiệu

Phần II

QUÁ TRÌNH HÌNH THÀNH CHIẾN LƯỢC PHÁT TRIỂN KHOA HỌC CÔNG NGHỆ CỦA ĐẢNG TA DƯỚI ÁNH SÁNG NHỮNG QUAN ĐIỂM CỦA CHỦ NGHĨA MÁC-LÊNIN VỀ VAI TRÒ VÀ VỊ TRÍ CỦA KHOA HỌC, KỸ THUẬT.

Quan điểm của Đảng ta về vị trí, vai trò của khoa học, kỹ thuật đối với sự nghiệp cách mạng xã hội chủ nghĩa ở nước ta và quá trình hình thành chiến lược phát triển khoa học, công nghệ ở nước ta hiện nay. 161-206

Trần Thị Kim Cúc

Phát triển khoa học, kỹ thuật công nghệ đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước. 207-224

Lê Khắc Thành

Thực trạng phát triển khoa học, kỹ thuật công nghệ nước ta hiện nay và những yêu cầu đòi hỏi phát triển khoa học, kỹ thuật, công nghệ trong thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước. 225-253

Đới Thị Kim Thoa

Những nội dung chủ yếu của chiến lược phát triển khoa học-công nghệ trong sự nghiệp công nghiệp hóa và hiện đại hóa ở nước ta. Những giải pháp và kiến nghị. 254-275

TS. Phạm Văn Huỳnh - TS. Trần Ngọc Linh

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Phần I

**CÁC NHÀ KINH ĐIỂN CHỦ NGHĨA MÁC-LÊNIN
BÀN VỀ VỊ TRÍ VAI TRÒ CỦA KHOA HỌC, KỸ THUẬT
TRONG TIẾN TRÌNH LỊCH SỬ PHÁT TRIỂN XÃ HỘI.**

CÁC NHÀ KINH ĐIỂN CHỦ NGHĨA MÁC LÊ NIN BÀN VỀ VAI TRÒ CỦA KHOA HỌC VÀ KỸ THUẬT ĐỐI VỚI SỰ PHÁT TRIỂN XÃ HỘI.

Trần Ngọc Linh

Cần xem xét những quan điểm của các nhà kinh điển mác xít về vai trò khoa học và kỹ thuật trên cơ sở những nguyên lý của chủ nghĩa duy vật biện chứng, hay nói khác đi những quan điểm này được coi là hệ quả trực tiếp, là một bộ phận của hệ thống lý luận chủ nghĩa Mác Lê nin.

Chúng ta đều biết rằng, khi đoạn tuyệt với chủ nghĩa duy tâm Hê ghen, trở về với chủ nghĩa duy vật, xây dựng nên chủ nghĩa duy vật biện chứng, Mác và Ăng ghen đã thực hiện một cuộc cách mạng trong triết học nói riêng, thực hiện một bước tiến vĩ đại, một bước nhảy vọt trong khoa học nói chung.

Trong hệ thống triết học duy vật biện chứng của mình, hai ông đã đề cập đến khoa học và kỹ thuật, với tính cách là một trong những yếu tố cấu thành xã hội, trong mối quan hệ biện chứng hữu cơ với các yếu tố khác của xã hội loài người, đề cập đến tác động của khoa học và kỹ thuật đến sự vận động và phát triển của từng yếu tố đó nói riêng, và của toàn xã hội loài người nói chung, cũng như tác động ngược lại của những yếu tố cấu thành nên xã hội loài người đối với sự hình thành, vận động và phát triển của khoa học và kỹ thuật. Chúng ta sẽ lần lượt xem xét những quan điểm của các nhà kinh điển mác xít về những vấn đề nói trên theo những khía cạnh sau:

1. Sự ra đời và bản chất của khoa học .

Về sự ra đời của khoa học, các nhà kinh điển mác xít chỉ ra rằng, khoa học với tính cách là một hình thái ý thức xã hội ra đời vào thời kỳ chế độ chiếm hữu nô lệ, khi xã hội đã có sự phân công lao động thành lao động trí óc và lao động chân tay. Có thể nói, khoa học là kết quả tất yếu của phân công lao động xã hội, khoa học xuất hiện khi hình thức lao động trí óc đã hình thành và tách biệt hẳn với hình thức lao động chân tay. Nhờ có sự phân công tách biệt này trọng lao động xã hội, hoạt động nhận thức thế giới tự nhiên, nhận thức xã hội, hay nói một cách khái quát, hoạt động nhận thức hiện thực khách quan đã trở thành một loại công việc đặc thù của một số ít người, của một nhóm người, hoặc của một tổ chức xã hội đặc biệt nào đó.

Đề cập đến vấn đề nội dung, bản chất của khoa học, trong thư gửi Ludwig Kugelmann ngày 11 tháng 7 năm 1868, C. Mác đã phê phán những nhà kinh tế học tâm thường nhưng lại kiêu căng cứ bám chặt lấy cái bề ngoài của sự vật hiện tượng và coi cái bề ngoài đó là cái quan trọng, quyết định cuối cùng. C. Mác đã chỉ ra rằng, khoa học là phải phát hiện cho được mối liên hệ bên trong của các sự vật hiện tượng*.

Về vấn đề này, Ăng ghen cũng đã chỉ rõ rằng, khoa học thực sự, đó là việc nghiên cứu những mối liên hệ lớn giữa những sự kiện riêng biệt, và trong việc khái quát những mối liên hệ ấy thành những quy luật¹

Khi bàn về điều kiện để xã hội học trở thành một khoa học, điều kiện để có một khoa học xã hội, trong tác phẩm "Những người bạn dân là thế nào và họ đấu tranh chống những người dân chủ xã hội ra sao", Lê nin đã chỉ ra rằng, muốn trở thành một môn khoa học thì xã hội học

* C.Mác và Ph.Ăngghen Tuyển tập, tập III. Nxb Sự thật, Hà Nội, 1982, tr.689.

¹ C.Mác và Ph. Ăng ghen Toàn tập, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà nội, 1995 , T.21 , tr.431-436.

phải dựa vào tiêu chuẩn của chủ nghĩa duy vật về tính lặp lại và tính hợp quy luật trong những hiện tượng xã hội và phải tìm được nguồn gốc vật chất của mọi hiện tượng xảy ra trong xã hội loài người. Nói tóm lại là phải biết tìm ra những quy luật khách quan của những hiện tượng lịch sử trên cơ sở chủ nghĩa duy vật*. Lê nin còn nhấn mạnh rằng, bản chất của khoa học là sự phản ánh đúng đắn thế giới khách quan, là sự phản ánh chân lý khách quan, hay nói khác đi, mục đích của khoa học là cung cấp một bức tranh đúng đắn về thế giới, và "lời chỉ dẫn của khoa học... là phù hợp với thực tại khách quan" *.

Như vậy, theo các nhà kinh điển mác-xít, nội dung của khoa học chính là sự phản ánh đúng đắn thế giới khách quan, hay nói khác đi, đối tượng của khoa học chính là thế giới khách quan, thực tại khách quan. Cần chú ý rằng, thế giới khách quan, thực tại khách quan ở đây không chỉ là thế giới tự nhiên tồn tại một cách khách quan độc lập đối với ý thức của con người mà còn bao hàm cả xã hội loài người, sự vận động và phát triển của nó. Quá trình loài người nhận thức, phản ánh thế giới khách quan chính là quá trình phát triển của khoa học. Theo Ăng ghen, toàn bộ lĩnh vực nhận thức có thể chia ra làm ba phần lớn. " Phần thứ nhất bao gồm tất cả những khoa học về giới tự nhiên vô sinh và ít nhiều có thể sử lý được bằng toán học... Loại khoa học thứ hai là loại bao gồm việc nghiên cứu những cơ thể sống... , loại khoa học thứ ba, tức là khoa học lịch sử, chúng nghiên cứu những điều kiện sinh hoạt của loài người, những quan hệ xã hội, những hình thức pháp quyền và nhà nước với kiến trúc thượng tầng tư tưởng của chúng gồm triết học, tôn giáo, nghệ thuật"².

* Xem V.I.Lênin: Những người bạn dân là thế nào và họ đấu tranh chống những người dân chủ xã hội ra sao. Toàn tập, t.1, Nxb Tiến bộ, Mátxcova, 1974, tr. 161-164.

* V.I.Lênin Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán, Sdd, t.18, Nxb Tiến bộ, Mátxcova, 1980, tr. 150-282.

² C.Mác và Ph. Ăng ghen Toàn tập, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà nội, 1994, T.20, tr.127-129.

Thế giới thực tại khách quan luôn luôn vận động, biến đổi và phát triển. Do đó quá trình nhận thức thế giới khách quan trên cả ba lĩnh vực nói trên cũng luôn luôn vận động, biến đổi và phát triển. Con người nói chung, không thể ngay lập tức, hoặc trong một thời gian nhất định nào đó, có thể nhận thức và phản ánh đúng đắn được toàn bộ thế giới khách quan và đóng khung kết quả nhận thức đó trong một khuôn khổ nhất định nào đó và tuyên bố đó là giới hạn cuối cùng của quá trình nhận thức, là khuôn vàng, thước ngọc của khoa học. Đúng như Ăng ghen đã chỉ ra : " Lịch sử của khoa học là lịch sử của sự gạt bỏ dần dần những điều ngu ngốc ..., hay là của sự thay thế những điều ngu ngốc đó bằng những điều ngu ngốc mới nhưng càng ít phi lý hơn"³.

Chúng ta đều biết rằng, chủ nghĩa duy vật biện chứng trong khi thừa nhận "tính chất tạm thời, tương đối, gần đúng" của nhận thức đã khẳng định rằng, nhận thức của con người, sự phản ánh thế giới khách quan của con người là một quá trình trong đó "lý luận khoa học phản ánh gần đúng khách thể", ngày càng "đi sát tới chân lý khách quan"⁴. Mặc dù mọi cái mốc trong quá trình nhận thức của con người, như ở trên đã đề cập đến, đều có tính chất tạm thời, tương đối, gần đúng, nhưng mỗi chân lý khoa học vẫn chứa đựng một yếu tố nhất định của chân lý tuyệt đối, tính khách quan của những chân lý khoa học vẫn luôn luôn là nguyên tắc bất di bất dịch. Hay nói cách khác, một trong những đặc trưng quan trọng nhất của khoa học là tính khách quan của nó. Chính vì thế, có thể nói hoạt động khoa học là hoạt động khám phá, sáng tạo, là tìm ra chân lý khách quan, là đưa quá trình nhận thức tiến lên, ngày càng tiệm cận đến chân lý khách quan. Đây là một loại hình hoạt động đặc biệt, vô cùng khó khăn, đầy gian nguy thử thách. Có thể lý giải điều

³ C.Mác và Ph.Ăng ghen Tuyển tập T.VI, Nxb. Sự thật, Hà nội, 1984., tr.737.

⁴ V.I.Lênin Chủ nghĩa duy vật và chủ nghĩa kinh nghiệm phê phán, Sđd. T.18, Nxb. Tiến bộ, Mát xơ va. 1980, tr. 323-324 : 385.